

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Mezinárodní a evropské hospodářské právo I

JUDr. Klára Drličková, Ph.D.

Osnova přednášky

- Právo mezinárodního obchodu - tři roviny vztahů
- Mezinárodní ekonomické právo
- Prameny MEP
- Subjekty MEP
- WTO

Roviny mezinárodních obchodních vztahů

- 1. rovina - vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi
- 2. rovina - vztahy mezi státem (resp. integračním celkem) a subjekty, které realizují zahraničně obchodní činnost na území tohoto státu
- 3. rovina - vztahy mezi obchodníky z různých států

Vztahy mezi rovinami

- Transakce mezi obchodníky z různých států = jádro mezinárodního obchodu
- Regulační činnost v 1. a 2. rovině - provádění, usnadnění či omezení (znemožnění) realizace transakcí mezi obchodníky
 - Pozitivní x negativní stimulace
 - Bezprostřední vliv x strategie do budoucna

Právní regulace jednotlivých rovin

- 1. rovina - mezinárodní právo veřejné (mezinárodní ekonomické právo)
- 2. rovina - vnitrostátní veřejné právo, regionální právo
- 3. rovina - mezinárodní právo soukromé

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

1. rovina - mezinárodní ekonomické právo

Pojem MEP

- Součást mezinárodního veřejného práva
- Regulace ekonomických vztahů mezi subjekty mezinárodního práva a jejich činnosti
- Regulace má následně vliv na jednání subjektů provádějící vlastní obchodní transakce

Struktura MEP

- Úprava mezinárodního obchodního systému
- Mezinárodní finanční a měnové právo
- Mezinárodní právo rozvoje
- Právo mezinárodních investic

Prameny mezinárodního ekonomického práva

- Mezinárodní smlouva
- Mezinárodní obyčej
- Obecné zásady právní
- Soft law

Mezinárodní obyčej

- Nejstarší, původní pramen
- Neexistuje v psané podobě
- Dva znaky
 - Dlouhotrvající praxe států
 - Přesvědčení o právní závaznosti a nezbytnosti chovat se v souladu s touto praxí

Mezinárodní smlouva

- Souhlasný projev vůle stran (dohoda)
- Strany - subjekty mezinárodního práva
- Mezinárodněprávní účinky (vznik, změna, zánik mezinárodněprávního vztahu)
- Řídí se mezinárodním právem

Přímý účinek mezinárodní smlouvy

- Mezinárodní smlouva zakládá práva nebo ukládá povinnosti subjektům vnitrostátního práva (fyzické či právnické osoby)
- Vyplývá z vnitrostátního práva konkrétního státu

Členění mezinárodních smluv

- Dvoustranné x mnohostranné
- Otevřené x uzavřené x polouzavřené
- Dělení dle předmětu (obchodní spolupráce, vytváření mezinárodních organizací, unifikace právních norem regulující soukromoprávní vztahy atd.)

Dvoustranné mezinárodní smlouvy

- Volný obchod (smlouvy o obchodu, smlouvy o podpoře a ochraně investic)
- Hospodářská a vědeckotechnická spolupráce
- Daně (smlouvy o zamezení dvojího zdanění)
- Cla (vytváření celních unií)
- Právní pomoc
- Doprava, platební styk
- Státní půjčky

Mnohostranné mezinárodní smlouvy

- Smlouvy zakládající mezinárodní organizace (vytvářející stupně integrace)
- Smlouvy regulující určité obchodní aspekty
- Smlouvy unifikující právní pravidla

Integrační stupně

- Zóna volného obchodu
- Celní unie
- Společný trh
- Hospodářská a měnová unie

Mezinárodní režimy

- Obsaženy v mezinárodních smlouvách
- Postavení osob, zboží, služeb, kapitálu na území států vázaných smlouvou
- Druhy
 - Režim nejvyšších výhod
 - Národní režim
 - Reciproční režim
 - Preferenční režim

Režim nevyšších výhod

- Stát se zavazuje přiznat osobám (zboží, službám, kapitálu) z druhého státu stejné zacházení, jaké přiznal nebo v budoucnu přizná subjektům náležejícím ke kterémukoliv státu třetímu

Národní režim

- Stát nakládá s osobami (zbožím, službami, kapitálem) z jiného státu stejně jako s vlastními
- Nesmí klesnout pod minimální standard spravedlnosti

Reciproční a preferenční režim

- Reciproční - osobám ze dvou různých států jsou přiznány stejné výhody (výhody, které jsou oběma státy považovány za stejné)
- Preferenční - osobám jednoho státu jsou přiznány výhody, které nejsou přiznány osobám z jiného státu

Subjekty MEP

- Subjekty mezinárodního práva
- Jednotka (entita), které mezinárodní právo přiznává způsobilost k právům a povinnostem a eventuálně způsobilost k právním úkonům (typicky způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy)
- Státy, mezinárodní organizace, zvláštní politické jednotky, jednotlivci
- Nejsou totožné
- Prvotní x druhotné subjekty
- Normotvorná způsobilost

Stát

- Prvky
- Území
- Obyvatelstvo
- Státní moc
- Způsobilost vstupovat do mezinárodních vztahů
- Uznání státu - dnes jen deklaratorní charakter

Suverenita

- Nezávislost státní moci ve vnitřních a vnějších věcech
- Základní atributy suverenity = kompetence (pravomoci) státu
 - Vydávat právní normy
 - Soudní
 - Donucovací
- Právní důvod (titul) k výkonu kompetencí
 - Teritoriální
 - Personální

Role státu v mezinárodním obchodu

- Normotvůrce x obchodník
- Imunita
- Procesní
- Exekuční
- Absolutní x funkční

Mezinárodní organizace

- Relativně trvalá entita založená mezinárodněprávním aktem, která má vlastní orgány, jedná vlastním jménem a slouží k naplnění určitých cílů
- Zakládají státy (někdy i mezinárodní organizace)
- Zakládací akt = mezinárodní smlouva (= statut mezinárodní organizace) => právní postavení, cíle, orgány, sídlo
- Omezená a odvozená subjektivita

Kompetence mezinárodní organizace

- Naplnění určitého cíle => musí mít kompetence
- Záleží na zakládacím aktu
- Typicky
 - Uzavírat mezinárodní smlouvy
 - Mít výsady a imunity
 - Být stranou spory před mezinárodními orgány
 - Nést odpovědnost za protiprávní jednání a za škodu
 - Vytvářet normy k regulaci vnitřních vztahů

Funkce mezinárodní organizace

- Kooperační (spolupráce států)
- Operativní (přijímání právních aktů s různou závazností k dosažení cíle)
- Normotvorná (přijímání právních aktů závazných pro členské státy)
- Eliminační (řešení sporů)

Organizační struktura mezinárodní organizace

- Orgány vyjadřující zájmy členských států (vrcholný orgán, nejdůležitější otázky)
- Orgán vyjadřující společný zájem mezinárodní organizace (výkonný, běžné úkoly)
- Stálý administrativní orgán (správní agenda) -> „nejvyšší úředník“
- Orgán pro řešení sporů

Členění mezinárodních organizací

- Univerzální x partikulární x regionální
- Otevřené x polootevřené x uzavřené
- Kooperační x integrační
- Politické x obranné x hospodářské x správní

OSN

- 1945
- Charta OSN
- Cíle
 - Udržení mezinárodního míru a bezpečnosti
 - Rozvíjení přátelských vztahů mezi národy
 - Dosažení mezinárodní spolupráce při řešení mezinárodních problémů ekonomického, sociálního, kulturního a humanitárního charakteru
 - Podpora respektování lidských práv a základních svobod

Orgány OSN

- Valné shromáždění
 - Zástupci všech členských států
 - Jednou ročně
 - Jakákoli otázka spadající do působnosti OSN
 - Rezoluce
- Rada bezpečnosti
 - 15 členů (5+10)
 - Primární odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti
 - Závazná rozhodnutí (alespoň 9 hlasů včetně všech stálých členů)

Orgány OSN

- Hospodářská a sociální rada
 - Hospodářská, sociální, kulturní, výchovná spolupráce
 - 54 členů (volí VS)
 - Připravuje studie a zprávy (pro VS, členské státy), návrhy mezinárodních smluv, svolává mezinárodní konference, ...
 - Rozhodnutí nejsou právně závazná
- Mezinárodní soudní dvůr
- Sekretariát - stálý administrativní orgán, Generální tajemník

Komise a organizace v rámci OSN

- Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) - unifikace a harmonizace práva mezinárodního obchodu
- Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO) - podpora průmyslového rozvoje v rozvojových zemích
- Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD) - obchod ve vztahu k rozvojovým zemím, komoditní dohody

Další mezinárodní organizace

- WTO
- Mezinárodní měnový fond
- Skupina světové banky
- EU

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

WTO

GATT 1947

- Bretton-woodský systém - konference v Bretton-woods (1944) - vytvoření rámce pro mezinárodní ekonomickou spolupráci -> MMF, Skupina světové banky, plánovaná Mezinárodní obchodní organizace
- 1946 - rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN k vytvoření Mezinárodní obchodní organizace
- Jednání v letech 1947 - 1948
- Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT), Protokol o prozatímní použitelnosti GATT
- Charta Mezinárodní obchodní organizace - nebyla ratifikována

GATT 1947

- Závaznost dána pouze Protokolem o prozatímní použitelnosti => problémy
- GATT nebyla mezinárodní organizací s organizační strukturou
- Provizorní povaha GATT
- Nejasnosti týkající např. řešení sporů

GATT 1947

- Činnost GATT - konference = „rounds“
- Dosažení cílů - uzavírání vzájemných a oboustranně výhodných dohod
- Cíle: snižování celních tarifů -> snižování netarifních překážek volného obchodu -> vznik nové mezinárodní organizace

WTO

- Vznik: 1.1.1995
- Dohoda o vytvoření WTO
- Sídlo: Ženeva
- Mezinárodní organizace

GATT 1947 x WTO

- Dočasné ad hoc fórum
- Systém doprovodný mnohostranných dohod nebyl závazný
- Pouze obchod se zbožím
- Smluvní státy
- Stálá mezinárodní organizace
- Závazný systém mnohostranných dohod
- Obchod se zbožím, službami, práva duševního vlastnictví
- Členské státy

GATT 1994

- GATT 1994 = GATT 1947 s dodatky přijatým v rámci Uruguayského kola
- Součást systému mnohostranných dohod v rámci WTO
- Nezahrnuje organizační složku

Funkce WTO

- Zajištění realizace Dohody o WTO, mnohostranných a vícestranných dohod
- Poskytnutí prostoru pro jednání
- Provádění Dohody o řešení sporů

Základní principy činnosti WTO

- Liberalizace mezinárodního obchodu =>
- Odstranění diskriminace v mezinárodním obchodě (režim nejvyšších výhod a režim národní)
- Odstranění překážek obchodu
- Předvídatelnost obchodního systému
- Více prvků soutěže
- Příznivější zacházení s rozvojovými zeměmi

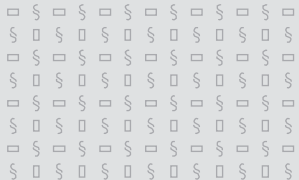
Orgány WTO

- Konference ministrů
- Generální rada
- I funkce Orgánu pro řešení sporů
- Rada pro obchod se zboží
- Rada pro obchod se službami
- Rada pro obchod s právy duševního vlastnictví
- Sekretariát, Generální ředitel

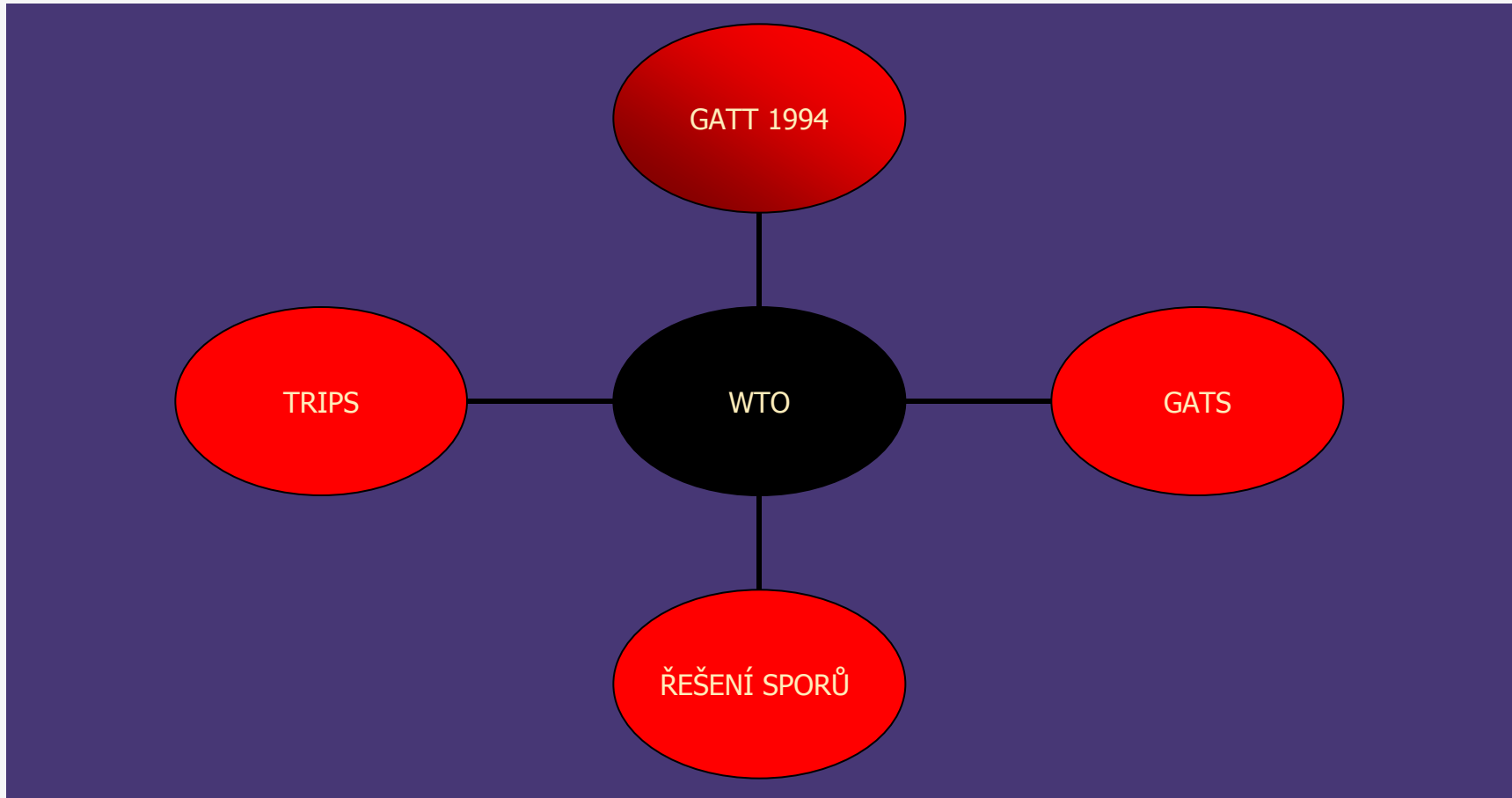

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Dohody WTO

Struktura dohod WTO

Struktura dohod WTO

- Rámcová (zastřešující) dohoda - Dohoda o zřízení WTO
- Obchod se zbožím - GATT
- Obchod se službami - GATS
- Obchod s právy duševního vlastnictví - TRIPS
- Řešení sporů - Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů

Obchod se zbožím, službami

- Obecné zásady (GATT, GATS)
- Speciální dohody, přílohy
- Seznamy přijatých závazků
- Obchod se zbožím - cla, kvóty
- Obchod se službami - přístup na trh, seznamy služeb, na které dopadá národní režim

Závaznost dohod

- Členové WTO jsou povinni přijmout
 - Dohodu o zřízení WTO a její Přílohy
 - Příloha 1A - GATT + přílohy + speciální dohody
 - Příloha 1B - GATS
 - Příloha 1C - TRIPS
 - Příloha 2 - Ujednání o řešení sporů

Vztahy mezi dohodami

- Vztah mezi Dohodou o WTO a Přílohami
- Článek II Dohody - Přílohy jsou nedílnou součástí Dohody
- Článek XVI - v případě rozporu má přednost Dohoda

Vztahy mezi dohodami

- Vztah mezi všeobecnými mnohostrannými dohodami (především GATT) a speciálními dohodami
- Vztah obecného a speciálního (uvození Přílohy 1A, výslovné ustanovení v některých dohodách)

Vztah mezi dohodami

- Vztah mezi GATT, GATS a TRIPS
 - Není výslovně řešeno
 - Vztah koexistence

GATT 1994 - základní informace

- Základní cíl: liberalizace mezinárodního obchodu
- Výstavbové principy: princip nejvyšších výhod a princip národní
- Možnosti a meze výjimek z principů
- Proces tarifkace, omezování tarifních sazeb
- Podmínky a proces přijímání kvantitativních opatření
- Meze pro přijímání dalších omezení mezinárodního obchodu

GATT 1994 - výstavbové principy

- Princip nejvyšších výhod, princip národní - spolupůsobení =>
- Stejně soutěžní podmínky pro zboží různého původu
- Rovné zacházení

Princip nejvyšších výhod

■ Článek I odst. 1 - definice

With respect to customs duties and charges of any kind imposed on or in connection with importation or exportation or imposed on the international transfer of payments for imports or exports, and with respect to the method of levying such duties and charges, and with respect to all rules and formalities in connection with importation and exportation, and with respect to all matters referred to in paragraphs 2 and 4 of Article III, any advantage, favour, privilege or immunity granted by any contracting party to any product originating in or destined for any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the like product originating in or destined for the territories of all other contracting parties.*

Princip nejvyšších výhod

■ Působnost

- Cla a jiné dávky ukládané při nebo v souvislosti s dovozem a vývozem
- Způsob vybírání cel a dávek
- Všechna pravidla a formality spojené s dovozy či vývozy

Princip nejvyšších výhod - výjimky

- Oslabení univerzálního působení tohoto principu
- Důvody výjimek - různé (historické, realita mezinárodního obchodu, zájmy států)
- Skupiny výjimek

Skupiny výjimek

- 2) Dovolnost celních unií a oblastí volného obchodu
 - Článek XXIV
 - Základní podmínka - účelem má být usnadnění obchodu mezi zúčastněnými zeměmi, ne vytváření překážek pro obchod s třetími zeměmi
 - PŘ. EU

Skupiny výjimek

- 3) Zacházení s rozvojovými státy
- 4) Ostatní - výjimky bezpečnostní (článek XX), ochranná opatření (článek XIX), antidumpingová a vyrovnávací cla (článek VI) apod.

Princip národní - definice

■ Článek III

The contracting parties recognize that internal taxes and other internal charges, and laws, regulations and requirements affecting the internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use of products, and internal quantitative regulations requiring the mixture, processing or use of products in specified amounts or proportions, should not be applied to imported or domestic products so as to afford protection to domestic production

Princip národní - působnost

- Podobné zacházení, nediskriminace
- Po vstupu zboží na trh
- Předmět: dovážený x domácí výrobek
- Způsob zacházení: nediskriminace
- Opatření: daně a jiné dávky, zákony a jiné předpisy ovlivňující prodej, nabídku, nákup, dopravu, distribuci a použití výrobků, kvantitativní omezení týkající se míchání, zpracování či používání výrobků

Princip národní - výjimky

- Subvence, veřejné zakázky - nákup zboží pro veřejné účely (článek III odst. 8)
- Podpory (článek XVI)
- Ochranná opatření (článek XIX)
- Bezpečnostní výjimky (článek XXI)

Cl

- Cíl GATT: snižovat či eliminovat celní sazby
- !!! GATT nezakazuje stanovení celních sazeb - omezení ve formě celních sazeb je průhledné a předvídatelné (x diskriminační vnitřní daně, kvantitativní restrikce)
- Státy mají povinnost pravidelně jednat o celních tarifech
- Listiny slev - výsledek Uruguayského kola, závazky států snížit cla

Kvantitativní omezení

■ Článek XI/1 - všeobecný zákaz

No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licences or other measures, shall be instituted or maintained by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation or sale for export of any product destined for the territory of any other contracting party.

Kvantitativní omezení

■ Výjimky

- Článek XI/2 - např. zamezení kritického nedostatku potravin
- Článek XII - ochrana platební bilance
- Článek XIX - ochranná opatření
- Článek XX - ochrana veřejné mravnosti, života, zdraví lidí, zvířat či rostli, kulturních památek apod.
- Článek XXI - bezpečností výjimky

Zvláštní dohody

- Dohoda o zemědělství
- Dohoda o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření
- Dohoda o textilu a ošacení
- Dohoda o technických překážkách obchodu
- Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření
- Dohoda o provádění článku VI GATT 1994
- Dohoda o provádění článku VII GATT 1994
- Dohoda o kontrole před odesláním
- Dohoda o pravidlech původu
- Dohoda o dovozním licenčním řízení
- Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních
- Dohoda o ochranných opatřeních

Zvláštní dohody

- 1) Obchod se speciálními výrobky
- 2) Překážky obchodu
- 3) Provedení některých ustanovení GATT
- 4) Ostatní

GATS

- První mnohostranná dohoda týkající se obchodu se službami
- Zásady a pravidla pro obchod se službami
- Cíl: rozšiřování obchodu se službami (postupná liberalizace)
- Průlom - řada odvětví tradičně ovládána domácími podnikateli

GATS - působnost - článek I

- Obchod se službami = poskytování služby
- Z jednoho státu do druhého
- V jednom státě zákazníkovi z jiného státu
- Prostřednictvím „obchodní přítomnosti v jiném státě“
- Prostřednictvím „fyzické přítomnosti v jiném státě“

GATS - článek I

■ Služby

- Jakákoli služba v kterémkoli odvětví x
- Služby poskytované při výkonu veřejné moci (není obchodní základ, není soutěž)

Princip nejvyšších výhod - článek II

- *With respect to any measure covered by this Agreement, each Member shall accord immediately and unconditionally to services and service suppliers of any other Member treatment no less favourable than that it accords to like services and service suppliers of any other country.*

Národní režim - článek XVII

- *Each Member shall accord to services and service suppliers of any other Member, in respect of all measures affecting the supply of services, treatment no less favourable than that it accords to its own like services and service suppliers.*

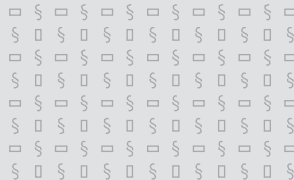
Národní režim

- Není obecný princip
- Omezený pouze na určité oblasti služeb
- Musí existovat zvlášť přijatý závazek

TRIPS

- Obchod s nehmotnými statky (nárůst po 2. světové válce)
- Regulace mezinárodními smlouvami - různé aspekty samotných práv, ne obchod
- Důvod regulace obchodu
 - Nárůst obchodu, překážky (jako u zboží a služeb)
 - Obchod s padělkami, pirátství

TRIPS - obsah

- Základní zásady
- Standard ochrany práv k duševnímu vlastnictví (dostupnost, rozsah, využití)
- Prosazení (vynucení) práv k duševnímu vlastnictví
- Prevence a řešení sporů

Obecná ustanovení a základní zásady

■ Článek 1

- Státy jsou povinny zajistit provádění TRIPS (volba metody je na státu)
- Státy mohou zakotvit vyšší stupeň ochrany
- TRIPS - minimální standard
- Státy jsou povinny zajistit zacházení podle TRIPS občanům jiného státu (fyzické a právnické osoby - kritéria podle MS o duševním vlastnictví)

Obecná ustanovení a základní zásady

- Pojem právo duševního vlastnictví
 - ❖ Autorské právo
 - ❖ Ochranná známka
 - ❖ Označení původu
 - ❖ Průmyslové vzory
 - ❖ Patenty
 - ❖ Topografie a integrované obvody
 - ❖ Ochrana nezveřejněných informací

Obecná ustanovení a základní zásady

- Článek 2 - vztah k existujícím MS
- Článek 3 - národní režim

Each Member shall accord to the nationals of other Members treatment no less favourable than that it accords to its own nationals with regard to the protection of intellectual property.

Obecná ustanovení a základní zásady

■ Článek 4 - režim nejvyšších výhod

With regard to the protection of intellectual property, any advantage, favour, privilege or immunity granted by a Member to the nationals of any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the nationals of all other Members.

Standard ochrany

- Rozděleno dle jednotlivých práv
- Základ: existující mezinárodní smlouvy
- I další otázky dosud neupravené MS

Vynucení práv

- Povinnost států zajistit řízení na ochranu těch, jejichž práva byla porušena
- Bez ohledu na to, odkud osoba pochází